

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมือง เป็นกำลังบุคคลที่จะสืบสานความอยู่รอดของชาติสืบไป แต่ในปัจจุบันเรายังพบว่าสถานการณ์ในการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนยังอยู่ในขั้นที่เรียกว่าน่าเป็นห่วง การพัฒนาประเทศและการขยายตัวทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความเปลี่ยนแปลงภายในสังคม ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวิถีการดำรงชีวิต ที่มีความสับสนวุ่นวาย ซึ่งเป็นผลต่อทุก ๆ สถาบันของสังคม ไม่เว้นแม้แต่สถาบันครอบครัว ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทำให้สถาบันครอบครัวอ่อนแอ และ ล้มสลายไปในที่สุด จนกลายเป็นรากเหง้าของปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่ประสบปัญหาต่าง ๆ ปัญหาอย่างหนึ่งที่สำคัญและน่าสนใจของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่เราเรียกว่าวัยรุ่นเลี้ยวหัวต่อ คือ ปัญหาในการกระทำผิดในกลุ่มเด็กและเยาวชน

การที่ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่นับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Dynamic Process) ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและจะมีลักษณะเกี่ยวพันกับพฤติกรรมเกรงซึ่งอาจกระทำไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือจากความดึกดำบรรพ์ไปตามวัย ดังนั้นการที่จะช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ให้กลับตัวเป็นคนดีได้และสามารถกลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขได้ดังเดิม จะต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่าย โดยมีแนวคิดที่ว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเปรียบเสมือนโรคชนิดหนึ่งที่รักษาให้หายขาดได้

เนื่องจากปัจจุบันสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมากทั่วประเทศ เด็กบางคนอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นเวลาหลายปี ซึ่งทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่นเด็กปกติทั่วไป ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระบบ เสี่ยงต่อการติดยาเสพติด ติดเชื้อเอชไอวี และการกระทำผิดซ้ำหลายครั้ง และที่สำคัญก่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล

และเจ้าหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทั้งก่อนพิจารณาคดีและหลังได้รับการพิจารณาคดีแล้ว

ตารางที่ 1.1

สถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในระยะ 7 ปี

ปี พ.ศ.	เด็กและเยาวชนกระทำผิดทั่วประเทศ (ราย)
2543	35,439
2544	31,448
2545	35,285
2546	29,915
2547	53,000
2548	36,080
2549	48,218
จำนวนรวม	269,385

ดัดแปลงจาก: สถิติประจำปีของสำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน 2543-2549

จากตารางที่ 1.1 ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในระหว่าง พ.ศ. 2543-2545 มีจำนวนเยาวชนกระทำผิดใกล้เคียงกันและมีจำนวนลดลงมากในปี 2546 แต่ในปี 2547 กลับมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเพิ่มมากขึ้นถึง 53,000 ราย ในปี 2548 จำนวนเยาวชนที่กระทำผิดลดลงเนื่องจากในปีนั้นรัฐบาลประกาศนโยบายให้เยาวชนที่กระทำผิดในเรื่องยาเสพติดเป็นผู้ป่วยผู้กระทำผิดคดียาเสพติด จึงลดลง และกลับมาเพิ่มจำนวนขึ้นอีกในปี 2549

นอกจากนี้เมื่อมีการศึกษาข้อมูลการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดเกี่ยวกับร่างกายก็พบว่า ปริมาณผู้กระทำผิดในแต่ละปีไม่ลดลง ดังเช่นตารางที่ 1.2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1.2
การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับเพศ
และความผิดเกี่ยวกับร่างกาย

ปี พ.ศ.	ความผิดทางเพศ	ร้อยละของคดีทางเพศ	ความผิดทางร่างกาย	ร้อยละของคดีความผิดทางร่างกาย
2543	964	33.06	1,946	66.94
2544	1,026	32.05	2,175	67.95
2545	1,479	32.63	3,054	67.37
2546	1,735	26.37	4,843	73.63
2547	2,416	28.81	5,969	71.19
2548	2,680	30.48	6,112	69.52
2549	3,652	30.60	8,284	69.40
จำนวนรวม	13,949	30.11	32,383	69.89

ดัดแปลงจาก: สถิติประจำปีของสำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปี 2549

จากตารางที่ 1.2 แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมาสถิติการกระทำผิดของเยาวชนทั้ง 2 ประเภท คือ ความผิดทางเพศ และความผิดทางร่างกาย มีแนวโน้มที่เยาวชนกระทำผิดในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ปี พ.ศ. 2546 สถิติแสดงให้เห็นว่าการกระทำผิดทางเพศของเด็กและเยาวชนมีจำนวนลดลงจากปี 2545 ที่มีสูงถึงร้อยละ 32.63 ลดลงเหลือร้อยละ 28.81 ในปี พ.ศ. 2546 สถิติแสดงให้เห็นว่า การกระทำผิดคดีทำร้ายร่างกายจะลดลงจาก ร้อยละ 71.19 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 69.52 ในปี พ.ศ. 2548 กลับสูงขึ้นร้อยละ 30.48 คดีทำร้ายร่างกายลดลง 69.52 ในปี พ.ศ. 2549

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนดังกล่าวในทางกฎหมายไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนเป็นอาชญากรดังเช่นผู้ใหญ่ เพราะถือว่าความผิดที่เด็กและเยาวชนกระทำนั้นแตกต่างกับความผิดที่ผู้ใหญ่กระทำ ทั้งในแง่เจตนาและกระทำ เนื่องจากเด็กและเยาวชนมีความยังคิदन้อยกว่าผู้ใหญ่ (ทัศนีย์ ทองสว่าง, 2537, น. 236)

ซึ่งในปัจจุบันได้มีการตื่นตัวในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยตรงมีการตั้งองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อควบคุมและตรวจสอบในเรื่องการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนขึ้นอย่างมากมายไม่เฉพาะแต่ในประเทศไทย แต่ยังมีองค์กรหรือหน่วยงานจากต่างประเทศเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมากอีกด้วย

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่หลักสำคัญในการควบคุมดูแลและให้การบำบัดแก้ไขฟื้นฟูกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในคดีต่าง ๆ ดังนั้นการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะเป็นอย่างไรนั้น ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน ตัวอย่างเช่น ถ้ามีการปฏิบัติกับเด็กและเยาวชนในทางที่ดี เด็กและเยาวชนก็จะมีรู้สึกผ่อนคลาย เกิดความไว้วางใจ และพร้อมที่จะได้รับการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม เด็กและเยาวชนจะรู้สึกเครียดกดดัน เกิดการไม่ไว้วางใจไม่พร้อมที่จะเปิดตัวเองเพื่อรับการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู อาจจะกระทำผิดกฎระเบียบเช่น การหลบหนี และในที่สุดเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ก็กลับมากระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งในบางครั้งบุคคลภายนอกทั่วไปอาจจะมองภาพของ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในทำนองที่โหดร้าย ป่าเถื่อน และไม่ให้สิทธิเสรีภาพแก่เด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งยังคงเป็นข้อข้องใจของบุคคลทั่วไปอยู่ว่าการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร

ในกระบวนการการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนนั้น นักสังคมสงเคราะห์มีส่วนสำคัญค่อนข้างมาก เนื่องจากในขั้นตอนแรกนักสังคมสงเคราะห์จะเข้าพบและพูดคุยกับเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความไว้วางใจ จากนั้นจึงเป็นการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นนำมาวิเคราะห์วางแผนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู และมีหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานที่และกลุ่มเพื่อนได้ โดยจะใช้ระยะเวลา 7 วัน ซึ่งในขั้นตอนหรือกระบวนการดังกล่าว การปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์มีทั้งผลที่น่าพึงพอใจและผลที่ไม่น่าพึงพอใจ ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่อู่อยู่ที่การปฏิบัติงานของตัวนักสังคมสงเคราะห์เอง

ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาถึงปัญหาดังกล่าวนั้นว่าเป็นจริงมากน้อยแค่ไหน โดยทำการศึกษากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดที่เข้ามาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ

เยาวชนทั้งในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยเป็นการสำรวจทัศนะของเด็กและเยาวชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้เด็กและเยาวชนจะต้องใช้ชีวิตอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างน้อยเป็นเวลา 3 เดือน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและควรที่จะศึกษาตลอดจนให้ความสำคัญเพื่อที่จะหาแนวทางในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

เนื่องจากผู้ศึกษาปฏิบัติหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ฝ่ายบำบัด แก้ไข พื้นฟู สังกัดสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนนทบุรี กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมาเป็นเวลาหลายปี ซึ่งผู้ศึกษาเองได้พบเห็นและได้รับข้อมูลจากเด็กและเยาวชนในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และผู้ศึกษาปฏิบัติหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ ในกลุ่มงานบำบัด และฟื้นฟู มีหน้าที่ในการดูแล ให้คำปรึกษา และพูดคุยกับเด็กและเยาวชนที่ถูกส่งตัวมายังสถานแรกรับเด็กและเยาวชน โดยใน 15 วันแรก นักสังคมสงเคราะห์จะทำหน้าที่พูดคุย และสร้างความไว้วางใจ เพื่อจะได้รับข้อมูลที่เป็นความจริง ในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นปราการด่านแรกที่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและถูกส่งตัวมายังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จะได้พูดคุยเพื่อทำความคุ้นเคยและได้เข้าใจถึงการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานที่และกลุ่มเพื่อนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และเพื่อให้เกิดความไว้วางใจและพูดคุยถึงสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ซึ่งถ้าในการพูดคุยกับนักสังคมสงเคราะห์ไม่เป็นไปด้วยดีแล้ว เด็กและเยาวชนก็จะสร้างกำแพงขึ้นมาเพื่อทำการปกป้องตัวเองทันที ซึ่งก็จะเป็นเรื่องที่ยากที่จะได้ข้อมูลที่แท้จริงจากเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ ที่ปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนของนักสังคมสงเคราะห์ไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือตามความเหมาะสมเท่าที่ควร ทั้งนี้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นกับเด็กและเยาวชนตามมาหลายปัญหา เช่น การทุบตี หรือ ทำร้ายร่างกายเด็กและเยาวชนจนได้รับบาดเจ็บ การเรียกร้องทรัพย์สินต่าง ๆ กับตัวเด็กและเยาวชนหรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ฯลฯ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง ทัศนะของเด็กและเยาวชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะได้ทราบถึงทัศนะและแนวทางในการปฏิบัติต่อ

เด็กและเยาวชนที่ถูกต้องและเหมาะสมของนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนให้มากที่สุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสำรวจทัศนคติของเด็กและเยาวชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของเด็กและเยาวชนต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์
3. เพื่อทราบถึงแนวทางในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษานี้เป็นการศึกษาทัศนคติของเด็กและเยาวชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ ผู้ศึกษาได้มุ่งที่จะศึกษาถึงทัศนคติของเด็กและเยาวชนที่อยู่ระหว่างการรอพิจารณาคดีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ในเชิงบวกและความสัมพันธ์เชิงลบของเด็กและเยาวชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์

ซึ่งจะจำกัดการศึกษาเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่ในระหว่างรอการพิจารณาคดีและถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 4 แห่ง คือ ศูนย์แรกรับเด็กและเยาวชนชายบ้านเมตตา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดนนทบุรี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปทุมธานี และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสมุทรปราการ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 7 ปี บริบูรณ์แต่ยังไม่เกินกว่า 14 ปี (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534)

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 14 ปี บริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่นับรวมถึงบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534)

เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด หมายถึง เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายหรือประกอบอาชญากรรม ตามหลักอาชญาวิทยานั้นไม่ใช่คำว่าประกอบอาชญากรรมกับเด็กและเยาวชนเพราะถือว่าเด็กและเยาวชนไม่มีความรู้สึกผิดชอบเหมือนผู้ใหญ่ ดังนั้นการกระทำของเด็กและเยาวชนแม้ว่าเป็นความผิดตามกฎหมายแต่ก็ถือเป็นเพียงการกระทำนอกกลุ่มนอกทางเป็นความผิดพลาดที่เกิดจากความอ่อนด้อยในประสบการณ์ ความบกพร่องในสภาพแวดล้อม รวมทั้งบุคลิกภาพและสภาวะทางจิตใจ หรือการกระทำที่ผิดแบบแผน ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Child Conflict with the Law (CCL) (อรัญ สุวรรณบุปผา, 2518, น. 145)

สถานแรกรับเด็กและเยาวชน หมายถึง หน่วยงานย่อยในสังกัดสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นสถานที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว

ทัศนะ หมายถึง สภาพทางจิตใจหรือทางประสาทแห่งความพร้อมซึ่งเกิดมาจากประสบการณ์ของคน และจะมีอิทธิพลต่อคนในการตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นเกี่ยวข้อง

การปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ หมายถึง การทำตามบทบาทหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น การให้บริการทางสังคมสงเคราะห์ การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ศึกษารวบรวมข้อมูลของเด็กและเยาวชนเพื่อทำการวิเคราะห์และวางแผนการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบทัศนะของเด็กและเยาวชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์
2. ได้ทราบถึงปัจจัยหลักที่มีผลต่อทัศนะของเด็กและเยาวชนต่อการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์
3. ได้ทราบแนวทางในการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน